

Curs de formació de ràdio

Manual didàctic
per a l'organització del curs

Manel Cerdà i Alsina

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència
Direcció General de Radiodifusió
i Televisió

CONSORCI LOCAL
I COMARCAL DE
COMUNICACIÓ

Federació
d'Organismes i Entitats
de Ràdio Local de Catalunya

Curs de Formació de Ràdio
Manual didàctic per a l'organització del curs

Autor: Manel Cerdà i Alsina
2001

Pròleg d'Emili Prado, catedràtic de la Universitat Autònoma de
Barcelona

Assessorament:

- De continguts: Pere Carreras i Carreras. Periodista
- Tècnic: Abel Espinosa i Santana. ACAR. (Associació Cultural
d'Amics de la Ràdio)
- Lingüístic: Teresa Cuadrado. Oficina de Català de
Palamós, Consorci per a la Normalització Lingüística.

Compaginació i maquetació:

- Pere Carreras. ACAR

Manual editat per:

- Generalitat de Catalunya. Departament de Presidència.
Direcció General de Radiodifusió i Televisió
- Consorci Local i Comarcal de Comunicació
- Federació d'Organismes i Entitats de Ràdio Local de Catalunya

Amb la col.laboració de:

ACAR. ASSOCIACIÓ CULTURAL D'AMICS DE LA RÀDIO

Imprès a: Impremta Palé - Carrer d'Anselm Clavé, 35
Telèfon 972 30 06 41 - Palafrugell (Girona)

DIPÒSIT LEGAL: GI-1141-2001

ISBN: 84-607-3730-6

Curs de formació de ràdio

**Manual didàctic per a
l'organització del curs**

MANEL CERDÀ I ALSINA

Índex

7	Pròleg. A càrrec d'Emili Prado
11	"L'aposta de la formació". Jordi Alvinyà.
12	"Un curs de formació per a tothom". Josep Pont
13	"Un manual per augmentar la qualitat". Manel Ramon
15	Instruccions. Ús del manual didàctic per a l'organització del curs
17	Tema 1. La ràdio. Característiques del mitjà
29	Tema 2. El llenguatge radiofònic
31	Tema 3. El personal de la ràdio. Les funcions
33	Tema 4. La programació radiofònica. Música, varietat i informació
35	Tema 5. La música i els programes musicals
43	Tema 6. Els magazins. La varietat en ràdio
51	Tema 7. Els programes informatius. La ràdio i l'actualitat
63	Tema 8. L'entrevista. Tipus i models
65	Tema 9. La preparació d'un programa radiofònic
67	Tema 10. La informàtica i les noves tecnologies
73	Tema 11. El català i la ràdio. Llengua i model radiofònic
96	Exercicis de català + solucions
101	Activitats i pràctiques
107	Fitxes-resum per a transparències (esquemes explicatius)
129	Apunts finals sobre la ràdio. Història
131	Bibliografia d'interès sobre la ràdio

Pròleg

EMILI PRADO

Les ràdios municipals a Catalunya són una realitat tossuda. El seu naixement representà una manifestació més del clima de recuperació de les llibertats i de les institucions democràtiques que culminaren amb les primeres eleccions democràtiques als ajuntaments de 1979, després de quaranta anys de dictadura. Es tractà d'un procés d'apropiació popular de la tecnologia i, com tants d'altres moviments populars, aquest estava cridat a ser una experiència efímera. Però, la connexió entre les ràdios municipals i la demanda social objectiva de comunicació de proximitat ha consolidat la seva existència. S'han convertit en un element imprescindible de l'estructura de la comunicació pública a Catalunya i juguen un rol rellevant en la constitució de l'espai català de comunicació.

Aquesta realitat ha estat possible mercès a la participació popular en la producció dels programes, combinada amb la constitució del que podem anomenar "estructura mínima" professional. L'elevada participació de col·laboradors posa en primer pla la demanda d'entrenament. Es tracta de transmetre'ls els coneixements bàsics per

fer més efectiva la seva cooperació, sovint voluntària, en la producció radiofònica local. L'aplicació d'aquestes instruccions de forma reiterada culminarà en l'adquisició d'unes competències que han atorgat, a la pràctica, a les ràdios municipals una dimensió d'"escola" bàsica de radiodifusió. Una part d'aquests col·laboradors acabarà integrada com a professionals a les plantilles de les emissores municipals, o d'altres emissores públiques i privades.

En aquest procés formatiu podem aïllar dos elements vitals: les instruccions i els instructors.

Les instruccions han d'ésser, necessàriament, àmplies i bàsiques. Àmplies perquè han d'introduir el conjunt de competències que entren en joc a la producció radiofònica, atès que sovint el col·laborador a la ràdio local ha de fer front a tots els aspectes de la producció, de la redacció a la locució, de la improvisació a la realització tècnica. Bàsiques perquè van destinades a persones d'edats i formacions molt variades, que aporten un entusiasme fonamental, però no una base prèvia. Cal partir de zero i de forma necessàriament entenedora.

Els instructors, professionals de les ràdios municipals, jugaran un rol essencial en la transmissió d'aquests coneixements bàsics, adaptant-los a la realitat on seran aplicats. Per fer això, compten amb la seva experiència i el coneixement detallat del context de producció i dels mitjans disponibles a les seves emissores. Compten també amb l'avantatge del seguiment quotidià dels col·laboradors en procés de formació i amb el seu mestratge pràctic.

Amb tots aquests pressupòsits, en Manel Cerdà ha sabut destil·lar la seva dilatada experiència, tant en la producció radiofònica municipal com en la formació de col·laboradors, per elaborar una guia que ha de servir eficaçment per a la realització d'un curs bàsic de formació de ràdio a les emissores locals. Els instructors, a qui va dirigit el manual, trobaran els continguts organitzats en unitats operatives molt

adequades al progrés del curs. La seva versatilitat permetrà que cada instructor adequi la intensitat de cada aspecte tractat al nivell de cada grup o les peculiaritats de cada emissora on es desenvolupi. El repertori de pràctiques suggerides és complet i tanmateix pot ser fàcilment complementat segons les necessitats de cada grup. El material de suport annex acaba de convertir l'obra en una eina pedagògica molt eficaç.

Un dels valors reconeguts a les emissores municipals és el seu paper normalitzador de l'ús de la llengua catalana. Sensible a aquest rol, l'autor ha dotat l'obra d'un excel·lent complement lingüístic, amb un nivell utilitari que emfasitza la vocació pràctica de l'eina formativa que és, en el seu conjunt, aquest *Manual didàctic per a l'organització del curs de formació de ràdio* que ha elaborat en Manel Cerdà.

Aquesta obra, en el seu conjunt, permetrà sistematitzar la funció formativa que ha desenvolupat la ràdio municipal des de la seva creació i, en aquest sentit, contribuir a la socialització de la competència comunicativa dels ciutadans per potenciar la seva participació en la producció informativa i cultural en el seu entorn.

EMILI PRADO PICÓ
CATEDRÀTIC A LA
UNIVERSITAT AUTÒNOMA
DE BARCELONA

L'aposta de la formació

La il·lusió és, sens cap mena de dubte, el motor principal dels mitjans de comunicació local: il·lusió perquè es tracta, habitualment, d'iniciatives joves –d'edat o d'esperit– i, per tant, agosarades i engrescadores; il·lusió perquè tant els que els integren com els seus destinataris són, gairebé sempre, membres d'una mateixa comunitat; il·lusió, perquè les inversions que s'hi han d'esmerçar no resulten impossibles d'assumir, o, com a mínim, d'imaginar... Il·lusió, en definitiva, perquè es tracta de projectes teòricament viables que hom pot percebre com a propis.

La ràdio local catalana ha estat, de sempre, un exemple prodigiós del que aquesta il·lusió pot generar quant a inventiva i capacitat de treball: que un país petit com el nostre compti amb dos centenars d'emissores locals funcionant amb regularitat i amb tendència a consolidar-se és, encara avui, objecte d'estudi per part d'especialistes en comunicació d'arreu del món.

Ara bé, en el procés de globalització que estem vivint, la il·lusió i el voluntarisme ja no són suficients. L'oferta audiovisual i radiofònica --i per tant, la competència-- es multipliquen constantment, i cal que els mitjans locals ho afrontin des de tots els punts de vista.

La formació és un dels aspectes a tenir molt en compte, tant per les persones que tot just comencen com per les que, tot i tenir experiència en el mitjà, desconeixen les noves tendències de l'àmbit radiofònic, cada dia més complex.

És per això que ens hem de felicitar per la publicació, per iniciativa de la Federació de Ràdios Locals de Catalunya, del manual Curs de Formació de Ràdio. Si a la il·lusió de tots els que treballen en la ràdio de proximitat li afegim l'excel·lència professional que projectes com el que aquí es presenta poden ajudar a assolir, és segur que la ràdio local catalana estarà en disposició d'afrontar, amb més garanties d'èxit, els reptes que planteja el nou mil·lenni.

JORDI ALVINYÀ I ROVIRA
DIRECTOR GENERAL DE
RADIODIFUSIÓ I TELEVISIÓ

Un curs de formació per a tothom

Un dels principals valors de la nostra societat és la formació. Des de diferents estaments i àmbits laborals es fomenta la formació com una de les eines necessàries per poder encarar amb avantatges el món del treball. La formació és també una prioritat del Consorci Local i Comarcal de Comunicació. Per aquest motiu, ha participat en la iniciativa de l'edició d'aquest manual didàctic.

El paper de les ràdios locals com a escola de locutors, de periodistes i de tècnics ha estat reconegut per tothom des de fa temps. Han estat molts els professionals que van començar col.laborant en les emissores municipals i, gràcies a elles, han anat concretant la seva personalitat professional. L'aprenentatge que ha facilitat -i que continua facilitant- el mitjà local ha permès, doncs, en molts casos una autèntica formació de base.

Per reforçar aquesta funció de les ràdios locals, el *Curs de Formació de Ràdio*, estructura una formació bàsica per a aquells que comencen i necessiten les primeres indicacions per posar-se davant del micròfon. Però també per a aquells que, tot i conèixer des de fa temps el món de la ràdio, són oberts al reciclatge i al poliment d'aquelles qüestions que necessiten rectificació.

El manual és un pas més en favor d'una ràdio de proximitat de qualitat, amb una base clara de servei i de normalització de l'ús del català. Acceptar les emissores municipals com a escoles de ràdio no vol dir defugir l'exigència en els seus continguts i en les seves posades en escena. Per aquest motiu, qualsevol eina -com aquesta- és útil i necessària.

Espero que l'edició de tots aquests consells siguin de la vostra utilitat, en benefici de cadascun de vosaltres, però, sobretot, en benefici del món de la ràdio local de Catalunya.

JOSEP PONT
PRÉSIDENT CLCC
(CONSORCI LOCAL
I COMARCAL DE COMUNICACIÓ)

Un manual per augmentar la qualitat

La comunicació local, i en especial la de caire municipalista, té cada cop més protagonisme en la nostra societat. És per això que sense perdre de vista que una emissora municipal és també -i així ho ha estat des dels seus inicis- una escola de ràdio, cal remarcar també la necessitat d'afrontar el futur cada cop amb més professionalització en l'ampli sentit de la paraula. És important aprofundir en la qualitat tècnica, situant la comunicació de proximitat als nivells que la tecnologia ens ofereix i que l'audiència ens exigeix. Però tant o més important, és conèixer quina és la feina que has de fer i com l'has de fer.

En aquest sentit, cal felicitar-nos per haver pogut trobar un manual de curs de ràdio que ens ha de servir en principi per poder accedir al món radiofònic amb els coneixements bàsics del mitjà, fet que sense dubte facilitarà la incorporació més ràpida i fiable dels col.laboradors i, a la vegada, augmentarà la qualitat de la programació.

Cal fer-ne l'ús que es mereix. Un manual d'aquestes característiques ens ajudarà que la ràdio de proximitat -la ràdio local i municipal- sigui més valorada. I a la vegada, serveixi de punt de referència per a totes aquelles persones que comencen a formar part de la gran família de la ràdio local.

MANEL RAMON
-PRESIDENT DE LA
FEDERACIÓ D'ORGANISMES
I ENTITATS DE RÀDIO LOCAL DE CATALUNYA-

Instruccions

Ús del manual didàctic per a l'organització del curs

El *Manual* s'ha configurat com una eina de docència en l'organització d'un curs bàsic de ràdio.

És una recopilació de temaris que s'han considerat de coneixement bàsic per a tot aquella persona que vol entrar en el món de la comunicació radiofònica a través d'una emissora local o municipal.

El curs de formació està planificat perquè estigui organitzat des de les pròpies emissores. Les emissores poden incorporar a la seva oferta de servei públic una línia de formació pels seus col·laboradors, tot adaptant una teoria a la seva pròpia realitat.

Per això s'ha creat el *Manual del Curs de formació de ràdio*.

El *Manual* presenta, d'una manera amena, aspectes genèrics, tècnics i de funcionament del mitjà, tot combinant la teòrica amb la pràctica. Per optimitzar el curs, cal que el responsable o responsables de conduir-lo a cada emissora tinguin present alguns punts importants:

- El curs s'adreça a alumnes amb edat mínima de 16-17 anys.
- La planificació del curs la defineix cada emissora, però s'aconsella que les classes es facin amb una freqüència de dos dies per setmana i amb una durada de dues hores per classe.
- El curs té una durada mínima de 50 hores, però es pot adaptar a la dinàmica particular de cada cas.
- L'ordre del temari és el que marca el *Manual*. Els exercicis que fixa es poden adaptar a cada emissora.
- Per facilitar la feina del docent, el *Manual* té un annex amb esquemes per fer transparències. Amb l'ajut d'un retroprojector es poden utilitzar com a guió a cada classe. Cada transparència és el resum d'un tema.
- Hi ha temes del *Manual* que s'han d'adaptar al nivell que cada emissora vulgui donar al seu curs. Aquests temes serien:
 - La informàtica i les noves tecnologies a la ràdio
 - El català a la ràdio

Els alumnes potencials d'aquest curs són joves entre 16 i 25 anys, amb una formació bàsica a nivell de secundària. Amb tot, el curs també està adaptat perquè pugui ser seguit per alumnes amb altres perfils, més adults i amb un interès mostrat pel món de la ràdio.

Perquè un pla de formació de ràdio sigui realment eficaç cal tenir en compte que no s'ha de plantejar com un curs aïllat, ni un acte puntual.

El Cours de formació de ràdio és l'inici d'un procés formatiu a mig termini. Cal establir els canals perquè els alumnes que hagin passat el curs satisfactòriament puguin entrar a fer un programa de ràdio. Primer dins un període de pràctiques (ràdio musical en directe), sota el seguiment d'un professional de l'emissora i més tard, d'acord amb les seves qualitats, en alguns dels departaments o programes de més responsabilitat.

Esquema del programa de formació:

a. Cours de formació de ràdio:	50 hores
b. Període de pràctiques	de 6 a 12 mesos
-Programa musical en directe	
c. Període de perfeccionament	a partir d'1 any
-Programes informatius	
Noticiari	
Butlletins Informatius	
Esports	
Especialitzats	

Els períodes estan subjectes a la capacitació que mostri el col·laborador, que ha de passar de voluntari a professional remunerat a mesura que incrementa la dedicació i responsabilitat dins l'esquema de programació de l'emissora.

El Cours de formació de ràdio s'hauria de poder incorporar dins el pla de funcionament anual de l'emissora, per assegurar així un corrent constant de col·laboradors amb la formació bàsica garantida, fet que ajudarà a incrementar la qualitat en l'oferta de programes d'aquesta emissora.

És aconsellable que durant el període de pràctiques, els alumnes del curs vagin incorporant la locució a mesura que controlin els aspectes tècnics de l'estudi. També és important identificar amb una careta específica les bandes horaries que ocupen aquests programes conduïts per alumnes del curs, per tal que l'oient sàpiga que allò que escolta forma part d'un pla de formació de l'emissora.

Exemple del guió de la careta:
-" Esteu escoltant un programa del Cours de formació de ràdio de Ràdio..... "

Tema 1

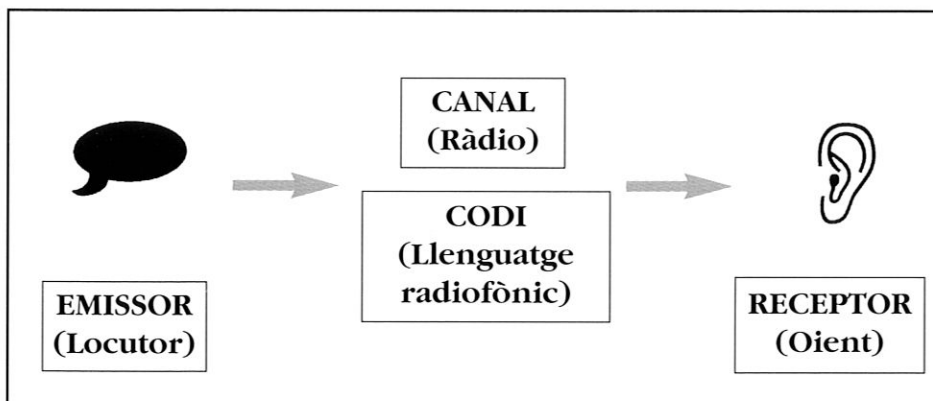
La ràdio: les característiques del mitjà

El Principi de la comunicació

Utilitzeu el Full 1 dels esquemes explicatius.

Per definició la comunicació és posar en comú, és "l'acció i el procés de transmetre un missatge, amb l'establiment d'una interrelació i una interacció socials".

Però nosaltres, parlarem de comunicació d'acord amb unes bases: l'existència d'un emissor -el locutor del programa de ràdio-, i d'un receptor d'aquesta comunicació -l'oient del programa-. Per establir aquesta relació hem utilitzat un canal -la ràdio- i un codi -el llenguatge radiofònic-. D'aquesta relació esquemàtica, en coneixerem tot un entrellat de matisos que caracteritza el món de la ràdio.

Esquema bàsic de la comunicació en ràdio. L'emissor (en el nostre cas, el locutor), emet un senyal que ha d'arribar a l'oient, el receptor. Ho fa a través d'un canal (la ràdio) i a través d'un codi (el llenguatge radiofònic).

Les particularitats de la ràdio es resumeixen en una sola afirmació: és el mitjà de comunicació amb més rellevància davant situacions d'emergència, tot i que l'avenç de la tècnica ha permès a la TV guanyar terreny també en el camp de la immediatesa de la informació.

Dins del rànquing de mitjans de comunicació (premsa, ràdio i TV), la ràdio conserva uns trets diferencials que han fet que pogués sobreviure i que, fins i tot, recuperés el pes social que en els darrers anys li havia aconseguit treure la TV. Això ha estat possible gràcies a avenços tècnics, com la implantació de la FM, el perfeccionament del so radiofònic (la digitalització) i el ressò de fórmules com la radiofórmula o el prestigi dels grans professionals de la comunicació radiofònica.

Però, amb tot, hi ha uns trets més subtils que són els que donen la personalitat pròpia a la ràdio.

Característiques de la ràdio

Les distingim segons:

1. La seva personalitat
2. El seu missatge
3. La tècnica

Característiques per la seva personalitat

• Què té la ràdio que els altres no tenen ?

La ràdio és directa

El concepte de temps en ràdio és més actual, més centrat en el present. El protagonisme en ràdio el té tot allò que acaba de succeir o que està succeint.

La ràdio és ràpida

La velocitat de comunicació és, potser, una de les seves principals característiques. El missatge no requereix gaires procediments complicats. Per exemple :

- una trucada telefònica
- una unitat mòbil
- un flash d'urgència incorporat a la programació

Així podem comunicar a l'oient d'una manera ràpida el que està passant en aquests moments -notícia.

La ràdio és un mitjà senzill

Precisament, per la senzillesa dels mecanismes que la ràdio pot utilitzar per comunicar els seus missatges, podem dir que és un mitjà relativament senzill. Exemple: el cas del periodista que treballa en una emissora de ràdio a Barcelona i que es desplaça cap al lloc d'una notícia amb un telèfon mòbil. Si aquest mateix periodista treballés en una cadena de TV, necessitaria de tot un equipament tècnic i humà d'almenys dues persones per cobrir la mateixa notícia.

La ràdio s'adreça a un oient- individu

S'estableix un fil molt més personal i directe amb l'oiient individual que adopta el mitjà com a forma de companyia en les seves feines diàries. Aquesta relació, podríem dir quasi personal, és clara quan observem que la ràdio se sol escoltar, per regla general, en la intimitat, mentre que la TV es mira en família o en grup (segons la ubicació de la TV a les cases). En aquest principi s'han basat els programes de franja nocturna o de tarda amb un marcat caràcter intimista i que han utilitzat un llenguatge adequat -registre- a aquesta característica de la ràdio (tractament en 2a.pers.singular/plural).

El locutor al programa - La fotografia correspon a l'emissió d'un espai informatiu.

La ràdio és més econòmica

Cert és que, arribats en aquest punt, cal sospesar conceptes molt més generals, com: quins objectius persegueix l'emissora? o quina és la seva ambició tècnica i de programació?, etc. En tot cas, no és un disbarat afirmar que, de totes les inversions en mitjans de comunicació, la ràdio és la que resulta més econòmica.

Característiques de la ràdio segons el missatge

Hi ha altres trets característics de la ràdio com a mitjà de comunicació, i que afecten ja la naturalesa del seu contingut.

La ràdio transmet un missatge transitori

El cas de les notícies radiades en els butlletins horaris. Si l'oiient no entén la informació en l'espai de temps que dura l'emissió de la notícia, haurà d'esperar el butlletí següent. Precisament, sobre aquest aspecte de transitorietat del missatge radiofònic, la ràdio n'ha fet una de les seves regles d'or: tot el que es diu per ràdio s'ha d'entendre a la primera -redacció radiofònica- (redundància, simplicitat, etc).

La ràdio transmet un missatge seleccionat

És ben coneguda la frase : "només és important el que diuen els mitjans de comunicació". No entrarem en la valoració subjectiva d'aquesta afirmació sinó que ho analitzarem des del punt de vista de la mateixa estructura del mitjà i ho farem amb un exemple comparatiu respecte a un altre mitjà: la premsa.

Els diaris - La premsa diària ha incorporat en els últims anys molts elements gràfics, que l'ajuden a mantenir-se com el mitjà amb més "prestigi".

El diari ofereix al lector moltes notícies, articles, reportatges i comentaris que es publiquen al llarg de moltes pàgines. Cadascun d'aquests articles i comentaris va encapçalat per uns titulars i subtítulars o un resum previ, de tal manera que el lector pot escollir el que vol llegir i el que no, i si ho vol llegir ara o ho deixa per a més tard. Així, tot i que com a tots els mitjans, la informació també és seleccionada, en els diaris és el lector qui fa la seva pròpia selecció.

A la ràdio, la selecció és molt més estricta perquè no té l'espai de què disposa el diari. La informació que ha de rebre l'oient és seleccionada a la redacció i es fa sota diferents criteris, però sempre amb la pauta principal del temps. L'oient només té possibilitat de seleccionar ell mateix la informació en la mesura que "desconnecti mentalment" durant el tema que no li interessa o bé canviï de dial.

Per entendre millor, mirem l'exemple següent:

Un diari pot tenir 30 o 40 columnes de notícies.

Un butlletí de ràdio té una durada de 10 minuts com a màxim, o sia, 1,5 columnes.

D'aquí la importància que tenen en ràdio factors com *selecció*, *objectivitat* i *claredat* en el missatge.

Per aquest principi, la ràdio i la TV apliquen unes polítiques de selecció més autocràtiques en la seva informació que la premsa.

La ràdio unifica el seu missatge

En plena època de l'espectacularitat en els mitjans de comunicació, la ràdio pot perdre pes específic en el mercat de la comunicació.

La TV disposa del recurs més adequat a les seves característiques: les imatges, amb les quals dóna una rellevància determinada a un missatge concret. La premsa disposa dels titulars, subtítulars i fotografies.

La ràdio ha unificat els seus models en els butlletins o informatius. Les notícies tenen el mateix tipus de tractament, amb una durada similar.

Ara per ara, el poder de la ràdio per influir en un estat d'opinió sobre determinades notícies és menor respecte a la premsa, en primer lloc, i la TV, en segon lloc i en un futur proper, Internet. Amb tot, la ràdio està intentant combatre aquesta mancança amb la utilització de tots els seus recursos i incorporant les noves tecnologies, fent alhora que el mitjà tingui personalitat pròpia. Un exemple d'això el trobaríem en programes com:

- El Matí de Catalunya Ràdio* amb Antoni Bassas.
Catalunya Ràdio
- Hoy por hoy* d'Iñaki Gabilondo. Cadena SER
- Protagonistas* de Luís del Olmo. Onda Rambla
- Los desayunos de Radio Nacional*. RNE

La ràdio és més humana

Davant els recursos dels altres mitjans, la ràdio disposa d'una eina única per apropar-se a l'oient: la veu.

Les inflexions que el locutor dóna a la veu per donar importància o accentuar l'atenció sobre un tema determinat. Crear calor de companyia, compassió, mostrar ira, dolor o riure són recursos que la ràdio utilitza. El so i les seves diversitats ajuden a crear les imatges en la ment de l'oient, una ment capacitada per descodificar el llenguatge radiofònic.

Però, sens dubte, de tots els seus recursos, la ràdio se n'ha valgut d'un en concret per mantenir el seu pes en el camp de la comunicació: la música.

Característiques segons la tècnica

Mitjançant algunes preguntes intentarem centrar aquest apartat, que pot resultar una mica complex. Per tant, serà necessari utilitzar un mètode molt gràfic.

• Què és la radiodifusió?

És la forma de telecomunicació que implica la transmissió i la recepció de veus, música i so en general, amb l'ajuda de les ones electromagnètiques.

L'Estudi General de Mitjans

Conegut com EGM, es tracta d'un estudi que recull els índexs d'audiència de les televisions, les emissores de ràdio, i també el nombre de lectors de diaris.

Utilitzeu el Full 2 dels esquemes explicatius.

• Què és la ràdio?

La ràdio és so. El so és l'efecte de les variacions de pressió que genera un moviment vibratori. Aquestes vibracions s'anomenen ones sonores les quals, gràcies a un procés tecnològic, es converteixen en ones electromagnètiques que es propaguen per l'aire.

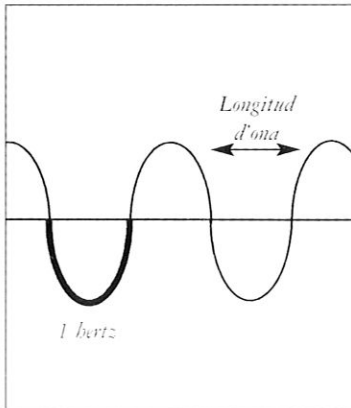
• Què és el so?

Tres termes defineixen el concepte de so:

<i>Intensitat</i>	alt o baix, fort o suau.
<i>To</i>	greu, mitjà o agut, o sia, els elements que marquen la qualitat del so.
<i>Timbre</i>	personalitat que dóna la font de so.

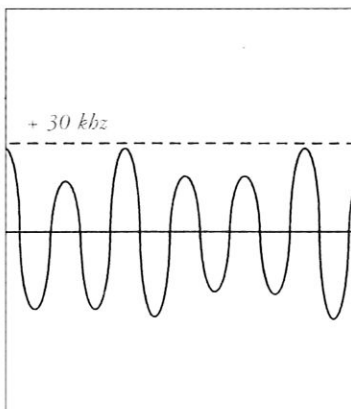
• Quins són els principis tècnics bàsics que s'han d'entendre?

Per entendre tècnicament, encara que sigui en un nivell mínim, el fenomen de la ràdio hem de comprendre les definicions següents:

La Freqüència - Es mesuren en quilohertz i megahertz

Freqüència: Definida pel nombre d'oscil·lacions de l'ona que es produeixen en 1 segon. El sistema de mesura d'aquestes oscil·lacions és l'hertz o cicles per segon. Per a la magnitud de les mesures s'utilitzen els quilohertz i els megahertz.

La Longitud d'Ona - L'amplitud d'ona marca la freqüència

Longitud d'ona: Distància que hi ha entre els dos punts alts de l'ona. La seva amplitud vindrà donada per la freqüència. Tan sols amb aquests elements, no seria possible transmetre cap mena de so entenedor com, per exemple, la música o la paraula. Per això és necessari modular aquestes ones.

Modulació: Les ones electromagnètiques, transmeses en una determinada freqüència, es modulen per l'efecte anomenat amplitud, o sia, donar un marge màxim i mínim a l'ona, el qual sol ser de 30 KHz

La seva utilització vindrà donada per la intensitat (vegeu esquema) del senyal sonor.

Només amb aquesta modulació i amb l'amplificació pertinent, les ones estan preparades per ser rebudes pel receptor de ràdio, que converteix de nou les ones electromagnètiques en ones sonores audibles per l'oïda humana.

• Quina importància té la freqüència ?

Com més alta és una freqüència més qualitat de so s'obté. L'aire està creuat per infinites bandes de freqüència, però tan sols algunes d'aquestes bandes estan a l'abast de la majoria. L'oïda humana no capta aquesta realitat per la senzilla raó que l'aparell oïdor de la persona només pot captar senyals sonors entre els 25 i els 32.000 hertz. En el món de la radiodifusió parlem de tres bandes de freqüència :

- L'ona llarga (OL) que va dels 185 als 500 kHz
- L'ona mitjana (OM) que va dels 522 als 1611 kHz
- La freqüència modulada (FM) que va dels 87.5 als 108 MHz

L'estudi de ràdio

Tot el que fins ara s'ha explicat i el que es continuarà explicant d'ara en endavant té el seu "centre d'operacions" en el que anomenem estudi de ràdio, un espai físic que comprèn un locutori i una sala de control. Hem de conèixer les regles mínimes de funcionament d'aquest espai ja que al cap i a la fi la nostra feina es durà a terme en aquest espai físic i tècnic.

Abans de centrar-nos en els detalls cal aclarir dos conceptes, que són alhora dues divisions d'aquest espai :

Baixa freqüència . Denominació tècnica que comprèn tots els aparells (fonts de so) ubicats dins l'espai físic de l'estudi de ràdio.

Alta freqüència. Conjunt d'aparells que transformen tot el so de la baixa freqüència per ser radiat pel sistema d'antenes.

Aclarem i puntualitzarem aquests termes en les següents pàgines.

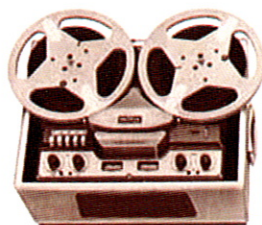
Utilitzeu els Fulls 3, 4 i 5
dels esquemes explicatius.

Dispositius de baixa freqüència

Ordinador PC

Magnetòfon

Pletina

Gravadora de CD

Plat

Reproductor de CD

Micròfon

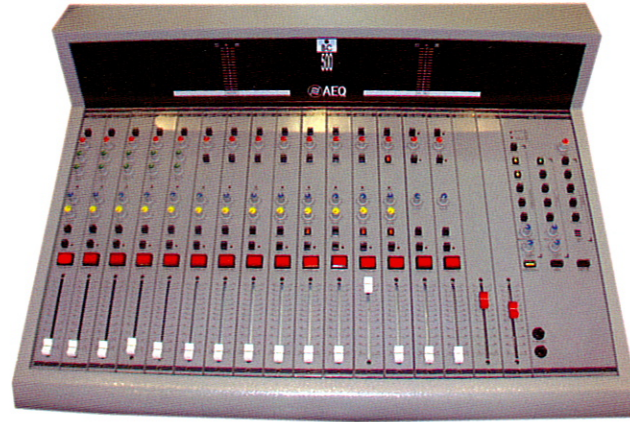
Gravador-Reproductor de Minidisc

Sintonitzador

Consola

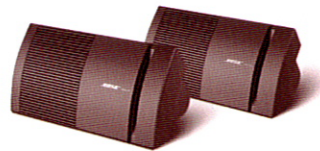
Consola

Auriculars

Amplificador

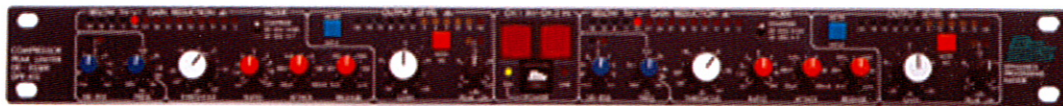
Monitors d'estudi

Equalitzador

Limitador / Compressor / Equalitzador

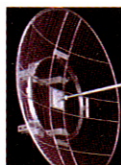

Compressor

Dispositius d'alta freqüència

Transmissor d'enllaç

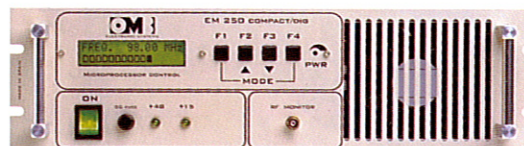
Antena emissora d'enllaç d'estudis a Centre Emissor

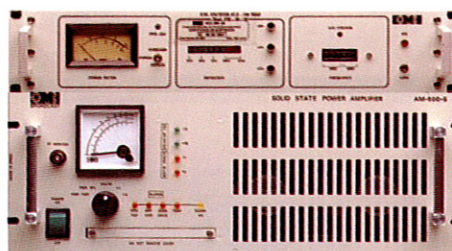
Antena receptora d'enllaç d'estudis a Centre Emissor

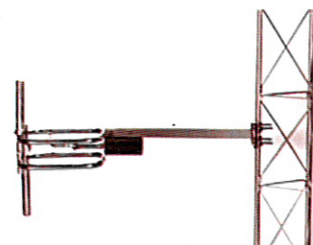
Receptor d'enllaç

Generador FM - S'encarrega de donar la freqüència

Amplificador de RF. S'encarrega de donar la potència

Antena emissora

Control d'un estudi de ràdio

Locutors d'un estudi de ràdio

EXERCICIS

Repàs dels aspectes tècnics d'una emissora de ràdio

1. Relacioneu amb fletxes els aparells següents amb el grup que els correspon:

1. Pletina
2. Plats
3. Emissor FM
4. Cònsola
5. Codificador
6. Micros
7. Cascos o auriculars
8. Emissora radioenllaç
9. Antena UM
10. Sintonzador
11. Ordinador PC

A. Alta Freqüència

B. Baixa Freqüència

2. Contesteu les preguntes:

2.1. Un estudi de ràdio comprèn:

- a. Tots els equips de baixa freqüència
- b. Un locutori i un control
- c. Els micros i la cònsola

2.2. Què intervé en l'equalització del so?

greus aguts balanç tons estèreo mitjos

2.3. En què ha de fixar més l'atenció un control tècnic?

- a. En un programa de col.loqui
- b. En un debat
- c. En una entrevista

Tema 2

El llenguatge radiofònic

La ràdio arriba a l'oient perquè utilitza un sistema de signes sonors que configuren el seu particular llenguatge, amb el qual, el mitjà fa arribar la informació als oients. El llenguatge radiofònic és, doncs, el resultat d'una combinació de signes particulars que utilitza la ràdio i que són emprats per l'emissor (locutor) per posar-se en contacte amb el receptor (oient).

Utilitzeu el Full 6 dels esquemes explicatius.

Elements característics del llenguatge radiofònic

Cal distingir quatre elements molt concrets, que combinats proporcionen tota la riquesa al llenguatge radiofònic :

- la paraula
- la música
- els efectes especials
- el silenci

Si bé en els seus inicis la ràdio era eminentment paraula, amb l'aparició de la radiofórmula, la música va agafar-ne el protagonisme. Però a començament de la dècada dels 90, i gràcies a les fortes apostes de les grans cadenes informatives per professionals de primera fila (estrelles de la ràdio), la que s'anomena "ràdio de contingut" s'ha estabilitzat, amb un més que acceptable nivell d'audiència respecte a la ràdio musical, molt més orientada a un sector juvenil de la societat.

Un element que pot sobtar en aquest sistema de codi del llenguatge radiofònic és el silenci. Però, si pensem que amb la seva utilització es remarca el que s'ha dit o el que es dirà a continuació, entenem la seva importància.

El llenguatge radiofònic pot i ha de crear "imatges sonores". Unes imatges que si bé tenen una font sonora, gràcies a la capacitat auditiva es converteixen en imatges visuals en la imaginació del receptor. En definitiva, el llenguatge radiofònic és el llenguatge del so mitjançant la ràdio.

La ràdio i el seu llenguatge permeten jugar amb el temps i l'espai, amb la realitat i la ficció.

Didàctica. Mostra de la combinació dels elements del llenguatge radiofònic: presentar una obra de teatre radiofònic. (Arxiu de Catalunya Ràdio)

Un "dramàtic" - Enregistrament d'un espai anomenat "dramàtic", un gènere radiofònic que combina tots els elements que intervenen en el llenguatge radiofònic.

Tema 3

El personal de la ràdio. Les funcions

A partir d'aquí començarem a descriure diferents figures que intervenen en la realització de programes radiofònics. Per això és important distingir les distintes responsabilitats que tenen cada una d'aquestes figures.

Utilitzeu el Full 7 dels esquemes explicatius.

Tipus de personal

A la ràdio parlem de tres tipus de personal:

Personal tècnic. El personal tècnic és l'encarregat de l'edició i/o enregistrament del programa. És el responsable que l'emissió tingui la màxima qualitat possible. Aquest personal està format per :

Tècnic de so. És l'encarregat de la taula de mescles

Realitzador tècnic. Revisa el procés en l'aspecte tècnic

Personal de producció i realització. Té la funció de preparar els continguts de l'emissió : buscar personatges per ser entrevistats, preparar els qüestionaris i els textos, atendre les trucades telefòniques durant el programa o preparar els temes musicals que s'hauran d'incloure al programa. Aquest personal està format per:

Productor. És la persona responsable de buscar els convidats del programa i de tenir-ne preparats els continguts i també els musicals.

Redactor. Redacta les notícies, prepara les entrevistes o blocs informatius del programa.

